1980 yılına kadar Kongre Lisesi adıyla Türk millî eğitimine hizmet vermiştir.

Müzenin zemin katında etnografik eserler, birinci katında Atatürk ve Sivas Kongresi ile ilgili belgeler sergilenmektedir. Zemin katında silâhlar bölümü, Ahmet Turan Türkmenoğlu (Hacı Beslen) odası, kilim salonu, halı salonu, Sivas baş odası, bakır eserler bölümü, tekke eşyaları bölümü, elbise ve el işlemeleri bölümü olarak sekiz teşhir salonu bulunmaktadır. Silâhlar bölümünde Selçuklu dönemi çelik zırh ile Osmanlı dönemine ait kılıç, kama, miğfer, kalkan, tüfek, tabanca gibi savaş aletleri ve koruyucu silâhlar; Ahmet Turan Türkmenoğlu odasında adı geçenin bağışladığı etnografik eserler; kilim salonunda Sivas ili ve ilçeleriyle bağlı köylerdeki camilerden toplanan kilimler, Divriği Kale Camii'nin (1180) ağaç oyma minberi ve Sivas Harası'ndan getirilerek müze koleksiyonlarına kazandırılan fayton; halı salonunda Sivas'taki resmî dairelerden ve camilerden toplanan halılar, bir adet kağnı, ayrıca kahve takımları, cam ve porselen eserler, gaz lambaları, gümüş takılar, el yazması kitaplar, yazı takımları ve hat sanatı örnekleri; Sivas baş odasında Osmanlı döneminde Sivas konaklarında misafirlerin ağırlandığı başoda düzenlemesi ile odanın girişinde Divriği Ulucamii ve Dârüş... sı'na ait ahşap kapı ve pencere kana... bakır eserler bölümünde Osmanlı d... minde günlük hayatta kullanılan sini, kazan, lengerle kapı tokmakları, çeşm... leleri gibi madenî eserler; tekke eşy... bölümünde Sivas'taki Osmanlı dönem... kelerine ait sancak, teber, şiş, zikir tesbihleri gibi eserler; elbise ve el işlemeleri bölümünde Sivas yöresine ait yağlık, havlu ve bohçalarla cepken gibi giysiler ve gümüş takılar, cam ve porselen eşyalarla hat sanatı örnekleri sergilenmektedir.

Müzenin birinci katının kuzey kısmında Atatürk ve Sivas Kongresi ile ilgili bölümler bulunmaktadır. Burada sırasıyla belgelerle Atatürk odası, telgraf odası, Atatürk'ün yatak odası yer almaktadır. Sivas Kongresi'nin toplandığı salon toplantı sırasındaki mevcut durumunu büyük ölçüde korur vaziyette halkın ziyaretine açılmıştır. Kongre başkanı Atatürk'ün masası ve koltuğu, kâtipler için ayrılan masa ve sandalyeler, konuşma kürsüsü, delegelerin oturduğu orijinal okul sıraları bu salonda, Sivas Kongresi'ne katılan delegelerin yağlı boya resimleri ve biyografileriyle kongre tutanakları kongre delegeleri odasında, *İrâde-i Milliye* gazetesinin nüshaları ve gazetenin basıldığı matbaa makinesi matbaa odasında sergilenmektedir. Sivas Müze Müdürlüğü koleksiyonlarında 2006 yılı sonu itibariyle toplam 11.607 adet eser kayıtlı bulunmaktadır. Sivas il sınırları içerisinde yerli ve yabancı bilim adamları ile müze uzmanları tarafından yapılan yüzey araştırmalarında 600 civarında arkeolojik yerleşim alanı tesbit edilmiştir.

Sivas Müzesi Etnografik Eserler Bölümü'nde başoda teşhiri

BİBLİYOGRAFYA :

Ferruh Gerçek, *Türk Müzeciliği*, Ankara 1999, s. 371-372; Güney Nair, *1878-1999 Sivas Basını*, Sivas, ts. (Dilek Ofset), s. 106; Ahmet Necip Günaydın, *Millî Mücadelede Sivas ve Mustafa Kemal Paşa: 2 Eylül – 18 Aralık 1919*, Sivas 2000, s. 5, 17; Süheyla Demirci v.dğr., *Sivas Atatürk*

ABDÜLMECİD SİVÂSÎ

bk. SİVÂSÎ, Abdülmecid

Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolu şeyhlerinden.

SİVÂSÎ, Abdülmecid

(ö. 1049/1639)

Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolu şeyhlerinden.

971'de (1563) Zile'de doğdu. Babası Muharrem Efendi, Horasan'dan gelip Zile'ye yerleşen Muhammed b. Hacı İlyas Halvetî'nin dört oğlunun en büyüğüdür. Abdülmecid ilk tahsilini Halvetî meşâyihinden Abdülmecid Şirvânî'nin halifesi olan babasından aldı. Dinî ilimleri Halvetiyye'nin Şemsiyye kolunun pîri amcası Şemseddin Sivâsî'den öğrendi. Otuz yaşına kadar dinî ilimlerle meşgul olduktan sonra tasavvufa yönelip Şemseddin Sivâsî'ye intisap etti. Kısa zamanda seyrü sülûkünü tamamlayan Abdülmecid Sivâsî'yi amcası halkı irşad için Merzifon'a gönderdi. Ardından Pîrzâde Şeyh Veliyyüddin'in yerine Zile'deki Halvetî-Şemsî Dergâhı'nda halife olarak görevlendirdi (1005/1596). Şemseddin Sivâsî ertesi yıl ölünce oğlu Pîr Mehmed Efendi postnişin oldu. Onun iki yıl sonra vefatı üzerine posta oturan Şemseddin Sivâsî'nin damadı Receb Sivâsî de vefat edince Abdülmecid Sivâsî diğer halifelerin daveti üzerine Zile'den Sivas'a gelip meşihat makamına oturdu. Şemsîliğin Sivas ve çevresinde yayılmasında etkili olan Abdülmecid Sivâsî, III. Mehmed tarafından İstanbul'a davet edildi. Kocası vefat ettikten sonra himayesine aldığı kız kardeşi Safâ Hatun, yeğenleri Abdülahad Nûri, Abdüssamed Efendi ve Kâmil Ağa ile birlikte İstanbul'a gitmesiyle (1008/1599) Halvetiyye'nin Şemsiyye kolu taşradan merkeze taşınmış oldu. Sivas'taki Şemsiyye Dergâhı faaliyetlerini sürdürmekle birlikte etkinliği ikinci planda kaldı.

Ayasofya yakınında bir evde oturan Abdülmecid Sivâsî padişahın isteği üzerine Ayasofya Camii'nde vaaz vermeye, hadis ve tefsir okutmaya başladı. Bu arada müridlerinden Reîsülküttâb La'lî Efendi'nin kendisine hediye ettiği Eyüp Nişanca'daki eve yerleşti. 1010 (1601) yılında Fatih Çarşamba'daki Mehmed Ağa Tekkesi meşihatına, üç yıl kadar burada görev yaptıktan sonra Sultan Selim Camii yanındaki Şeyh Yavsî Tekkesi'ne (Sivâsî Tekkesi) tayin edildi. İki yıl Şehzade Camii'nde, ardından Sultan Selim Camii'nde vâizlik yaptı. Sultan Ahmed Camii'nin açılışında ilk cuma vaazını verdi. Tekkedeki görevinin yanı sıra bu caminin cuma vâizliği görevini ölünceye kadar sürdüren Abdülmecid Sivâsî, 1049 Cemâziyelâhirinde (Ekim 1639) vefat etti ve Eyüp Nişanca'sında evinin bahçesine defnedildi. İki yıl sonra IV. Murad ve Sultan İbrâhim'in annesi Kösem Mahpeyker Vâlide Sultan tarafından kabrinin üzerine bir türbe yaptırıldı (bk. SİVÂSÎ TEKKESİ). Abdülmecid Sivâsî'nin biri erkek dört çocuğu olmuş, soyu oğlu Abdülbâki Efendi

ve kızları Râziye, Safiyye, Âlime Hatun'la devam etmiştir. Kendisinden sonra oğlu Abdülbâki Efendi şeyh olmuştur.

İstanbul'da Kadızâde Mehmed Efendi'nin başını çektiği, vâizler zümresinin cami kürsülerinde tarikat mensuplarına karşı takındığı olumsuz tavır ve sataşmalar üzerine ciddi tartışmalar meydana gelmiş, Abdülmecid Sivâsî tartışmalara katılarak tasavvuf ve tarikatları savunmuştur. Bu tartışmalarda mutasavvıfların savunduğu fikirler Abdülmecid Sivâsî, karşı görüşler Kadızâde Mehmed Efendi ile özdeşleşmiş ve taraflar arasındaki tartışmalar Kadızâdeliler-Sivâsîler mücadelesi olarak tarihe geçmiştir (bk. KADIZÂDELİLER; MÎZÂNÜ'l-HAK).

Abdülmecid Sivâsî, bir taraftan tarikatlara karşı olan taassupla mücadele ederken diğer taraftan Bayramî Melâmîleri'nin (Hamzavîler) ve özellikle İdrîs-i Muhtefî'nin Ehl-i sünnet anlayışına aykırı gördüğü görüş ve davranışlarına da şiddetle karşı çıkmıştır. La'lîzâde Abdülbâki, İdrîs-i Muhtefî'nin Sivâsî Efendi'yi bu tavrından dolayı kendisine bağlı olan Vezir Kayserili Halil Paşa'ya şikâyet ettiğini, bunun üzerine Sivâsî Efendi'nin Bursa'ya sürgün edildiğini söyler. Ancak bu bilgi diğer kaynaklarda yer almamaktadır. Abdülmecid, yeğeni Abdülahad Nûri başta olmak üzere yetiştirdiği halifeleri vasıtasıyla Halvetiyye'nin Şemsiyye kolunun İstanbul başta olmak üzere Anadolu ve Rumeli'de geniş kitlelere ulaşmasında etkili olmuş, Şemsiyye ondan sonra Sivâsiyye adıyla anılmaya başlanmıştır.

Eserleri. Abdülmecid Sivâsî'nin yirmi beşten fazla eseri bulunmaktadır. **1.** *Letâifü'l-ezhâr ve lezâizü'l-esmâr.* Eserde rüşvet, cehalet, riya gibi kötü huyların taklidî imanın birer neticesi olduğuna, bunlardan hakkı halka tercih etmekle, bid'atlardan ve bid'at ehlinden uzaklaşıp her şeyde orta yolu tutmakla kurtulmanın mümkün olabileceğine dikkat çekilmekte, padişaha bu yolda telkin ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Abdülmecid Sivâsî eseri I. Ahmed'in emri üzerine elli yedi kaynaktan faydalanarak hazırladığını söyler (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 255). **2.** *Dürer-i Akāid.* Akaid, kelâm, tasavvuf ve itikadî mezheplerle ilgili bilgileri ihtiva eder (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 300/1). **3.** *Divan.* "Şeyhî" mahlasıyla şiirler yazan Abdülmecid Sivâsî başarılı bir şair olarak görünmemektedir. Biri Arapça yetmiş dokuz gazel ve üç na'ttan oluşan 588 beyitlik divanda Arapça, Farsça beyit ve mısralara da rastlanmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshası (TY, nr. 510) Recep Toparlı tarafından yayımlanmıştır (*Abdülmecid Sivâsî Divanı*, Sivas 1984). **4.** *Bidâatü'l-vâizîn.* Tasavvufî ahlâkla ilgili altmış hadisin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 1032/2). **5.** *Miskâlü'l-kulûb.* Tasavvuf ve tarikatların Kitap ve Sünnet kaynaklı olduğunu ortaya koyma amacıyla kaleme alınan eserin bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 2311). **6.** *Mi'yâr-ı Tarîk* (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 300/3). **7.** *Şerh-i Mesnevî.* Eserde Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin I. cildi 1328. beyte kadar şerhedilmiştir (MEB, Genel Kitaplık, nr. 683, müellif hattı). **8.** *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî.* Yûsuf Sîneçâk'in *Cezîre-i Mesnevî*'sinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2453). **9.** *Tefsîr-i Sûre-i Fâtiha* (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 300/2). **10.** *Şerh-i Gazel-i Mîmiyye.* Mevlânâ'ya nisbet edilen bir gazelin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 300/4). **11.** *Kasîde-i Abdülmecîd Sivâsî* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2077/5). **12.** *Kasîde fî medhi'n-nebî aleyhisselâm* (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2755/4). **13.** *Şerh-i Hilye-i Resûl.* Tirmizî'nin *Şemâ'ilü'n-nebî*'sinde yer alan hilye hadisinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 3935/1). **14.** *Risâle-i Kazâ ve Kader (İrâde-i Cüz'iyye Risâlesi). Kaza ve Kader Risalesi* adıyla yayımlanmıştır (haz. Zeki Hayran, Sivas, ts.; Abdülmecid Sivâsî'nin diğer eserleri ve nüshaları için bk. Gündoğdu, s. 209-252).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülmecid Sivâsî, *Dürer-i Akāid*, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 300/1, vr. 68b; Receb Sivâsî, *Necmü'l-hüdâ fî menâkıbi'ş-Şeyh Şemsiddîn Ebi's-Senâ*, Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 694/2, vr. 32a-41a; Peçuylu İbrâhim, *Târih*, II, 357-358; Kâtib Çelebi, *Mîzânü'l-hak fî ihtiyâri'l-ehak* (nşr. Orhan Şaik Gökyay), İstanbul 1993, s. 107; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 186; Mehmed Nazmi Efendi, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat -Halvetilik Örneği- Hediyyetü'l-İhvân* (haz. Osman Türer), İstanbul 2005, s. 389-496; Şeyhî, *Vekāyiu'l-fuzalâ*, I, 52; II, 62-64; La'lîzâde Abdülbâki, *Sergüzeşt*, İstanbul, ts., s. 47-48; Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1375, vr. 10b; Müstakimzâde, *Terâcim-i Ahvâl-i Şüyûh-i Ayasofya*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1716/2, vr. 13b; Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 215a-217b; Hocazâde Ahmed Hilmi, *Ziyâret-i Evliyâ*, İstanbul 1317, s. 84-86; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz), İstanbul 2006, III, 479-483; *Osmanlı Müellifleri*, I, 120; *Tomar-Halvetiyye*, s. 114-116; Cengiz Gündoğdu, *Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecîd Sivâsî: Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara 2000; Necdet Yılmaz, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (17. Yüzyıl)*, İstanbul 2001, s. 202 vd.; Ahmet Yaşar Ocak, "XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Dinde Tasfiye (Püritanizm) Teşebbüslerine Bir Bakış: Kadızâdeliler Hareketi", *TKA*, XVII-XXI/1-2 (1983), s. 208-225; Hasan Aksoy, "Şemseddin Sivâsî, Hayatı, Şahsiyeti, Tarikatı, Eserleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 9, Sivas 2005, s. 3-4.

CENGİZ GÜNDOĞDU

SİVÂSÎ TEKKESİ

İstanbul'da Fatih ilçesi Şeyh Resmî mahallesi Yavuzselim (eski adı Sakızağacı) caddesinde, Osmanlı döneminde Sultanselim Çukurbostanı olarak anılan Aspar Su Haznesi'nin güneybatı köşesinde Dârüşşafaka lojman binasının bulunduğu arsada yer almaktaydı. Ayvansarâyî, yapının Şeyh Muhyiddin Muhammed Efendi (ö. 920/1514) için kiliseden mescide dönüştürüldüğünü kaydeder. Söz konusu arsada Bizans dönemine ait küçük bir sarnıcın bulunması, 1929 tarihli Pervititch paftasında, tekkenin mescid-tevhidhânesine ait henüz ortadan kalkmamış olan minare kaidesinin sarnıcın batı köşesine bitişik olarak gösterilmesi bu kaydı doğrulamakta ve yapının yerini tesbite imkân vermektedir.

II. Bayezid, Amasya'daki şehzadelik yıllarında çevresinde bulunan, hatta kendi konağında yaşayacak kadar yakını olan Bayramî şeyhi Muhyiddin Muhammed Yavsî Efendi'yi tahta geçmesinin ardından İstanbul'a davet ederek Sultanselim'de kurulan tekkenin meşihatına getirdi ve "hünkâr şeyhi" pâyesi verdi. Ebüssuûd Efendi'nin babası olan Şeyh Yavsî'nin adına nisbetle Yavsî Baba Tekkesi olarak tanınan tekkede onun vefatından sonra posta halifelerinden Serezli (Sirozî) Muslihuddin Efendi, Abdürrahim Müeyyedî, Bahâeddinzâde Muh-

Sivâsî Tekkesi'nden günümüze ulaşan hazîrenin duvarı – Yavuzselim / Fatih

